

**Evropski pokret
Srbija**

European Fund for the Balkans

Bringing the Western Balkans closer to the European Union

Panel diskusija:

„DA LI SLEDI NOVA GASNA KRIZA?“

Panel diskusija, koju organizuje Evropski pokret u Srbiji iz podršku Evropskog fonda za Balkan, okupiće domaće i regionalne zvaničnike, političke predstavnike i stručnjake, kao i predstavnike civilnog društva, sa ciljem da se javnosti dodatno ukaže na potrebe adekvatnog praćenja situacije i prilagođavanja energetske politike, kao i da se iznesu predlozi za kratkoročno i srednjeročno ublažavanje mogućih negativnih posledica.

Uvodna izlaganja (9.30 - 9.45):

- **Milan Simurdić**, Evropski pokret u Srbiji
- **Igor Bandović**, Evropski fond za Balkan

U prvom delu (09:45 – 11:30) govoriće:

- **Dušan Mrakić**, Ministarstvo rudarstva i energetike
- **Bojan Kacanski**, Srbijagas
- **Aleksandar Kovačević**, ekonomista
- **Vojislav Vuletić**, Udruženje za gas Srbije
- **Dimitrije Boarov**, novinar

U drugom delu (11:45 – 13:00) govoriće:

- **Alberto Cammarata**, Delegacija Evropske komisije u Srbiji
- predstavnik ambasade Ruske Federacije u Beogradu TBC
- **Vitalii Martyniuk**, Ambasada Ukrajine u Beogradu
- **Džemal Peljto**, Institut za gas Bosne i Hercegovine
- **Slobodan Sokolović**, Tehnološki fakultet, Novi Sad

Evropski pokret u Srbiji

Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd, Srbija

Tel: 011/ 36 40 174

Fax: 011/ 36 40 202

office@emins.org

www.emins.org

**Evropski pokret
Srbija**

European Fund for the Balkans

Bringing the Western Balkans closer to the European Union

PANEL DISKUSIJA – DA LI SLEDI NOVA GASNA KRIZA? – REZIME DISKUSIJE I PREPORUKE

petak, 9. oktobar 2009, Medija centar

BEZ NOVE GASNE KRIZE

Poučeni prošlogodišnjim iskustvom sa gasnom krizom početkom 2009. Evropski pokret u Srbiji uz podršku Evropskog fonda za Balkan okupio je predstavnike struke iz oblasti energetike i snabdevanja gasom iz Srbije i regiona na panel diskusiji pod nazivom „Da li sledi nova gasna kriza?“ Cilj rasprave bio je da se javnost blagovremeno obavesti o situaciji vezanoj za snabdevanje gasom, kako iz ugla domaćih, tako i predstavnika inostranih organizacija i država. Naročito, jer nema čvrstih garancija da se ona neće ponoviti predstojeće zime.

REZIME DISKUSIJE

Sve bliži početak nove grejne sezone ponovo otvara pitanje - da li sledi nova gasna kriza, dok se u Srbiji postavlja pitanje koliko je zemlja pripremljena za takav scenario. Iako već nekoliko meseci traju intenzivni pregovori u koje su uključeni Moskva, Kijev i Brisel, a čiji ishod i dalje nije poznat, te se još ne nazire trajno i održivo rešenje, učesnici panel diskusije su iskazali uverenje da nas ove zime gasna kriza neće snaći. Svakako ne u meri u kojoj je to učinila lani. Naravno, sve što struka tvrdi lako može da se „ugasí“ ukoliko se politika i ovoga puta umeša. Ohrabruje informacija da su Evropska unija i Ukrajina već početkom jula postigle dogovor o modernizaciji ukrajinske gasovodne mreže i njenoj reorganizaciji, ali gorčinu ostavlja nezadovoljstvo ruske strane tim potezom, iako je predstavnik Ukrajine na ovom panelu jasno potvrdio da u oblasti energetike na relaciji Rusija-Ukrajina nema problema.

Rezerve u skladištima gasa u našoj zemlji su ove jeseni veće, i prognozira se dovoljne da odgovore na svaki eventualni nesporazum dva istočna gasna giganta. Dušan Mrakić, državni sekretar u Ministarstvu rudarstva i energetike, najavio je da će nemačka kompanija „E.ON“ i „Srbijagas“ do sredinom oktobra potpisati ugovor o isporukama 200 miliona kubnih metara gasa, koji Srbiji garantuje dnevne isporuke od pet miliona kubnih

Evropski pokret u Srbiji

Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd, Srbija

Tel: 011/ 36 40 174

Fax: 011/ 36 40 202

office@emins.org

www.emins.org

**Evropski pokret
Srbija**

European Fund for the Balkans

Bringing the Western Balkans closer to the European Union

metara gasa iz skladišta u Mađarskoj. „Uz već postojeće rezerve u istom iznosu, kao i uvoz od deset miliona kubika dnevno, sve to bi trebalo da bude dovoljno do kraja godine“, navodi državni sekretar, i dodaje: „Mogu jednostavno da konstatujem da Republika Srbija u potpunosti spremno dočekuje nastupajuću zimu, jer ćemo imati određene količine gasa iz Banatskog Dvora i iz uvoza. Tako da se nadam da se onakva gasna kriza u Srbiji neće ponoviti nikada više.“

Mrakić je uveren da će u narednih mesec dana biti potpisan ugovor „Srbijagasa“ i ruskog „Gasproma“ o strateškom partnerstvu za završetak izgradnje podzemnog skladišta gasa Banatski Dvor. Ugovor će biti sklopljen na 25 godina, a „Srbijagasa“ će imati zagarantovanih 49 odsto akcija u zajedničkom preduzeću, uz mogućnost da otkupi dodatne akcije, dok „Gasprom“ neće moći da ima više od 51 odsto akcija. Skladište gasa u Banatskom Dvoru u januaru će biti spremno da isporučuje do pet miliona kubnih metara „plavog energenta“ dnevno što će uz domaću proizvodnju i rezerve uskladištene u Mađarskoj biti dovoljno da se prebrodi eventualna kriza.

U pripremi je Zakon o gasovodima, a intenzivno se radi na planovima za povezivanje gasovodne mreže sa susedima: Makedonijom, Bugarskom, Hrvatskom. Razgovara se i sa Crnom Gorom o eventualnom produžetku gasovoda Južni tok koji će inače imati kraj prema raškoj oblasti i Kosovu.

Govoreći o iskustvima Srbije sa gasnom krizom, državni sekretar je istakao da su posledice krize bile relativno male, pogotovo zbog realizovane supstitucije gasa mazutom za grejanje. To se nije moglo realizovati u 11 lokalnih toplana koje obezbeđuju grejanje za 50 hiljada stanovnika. Dodatna pouka iz gasne krize je da se mora raditi na diverzifikaciji snabdevanja, bez oslanjanja na jedan subjekt i energent. Neophodno je pravilno kombionovati i uklopiti korišćenje različitih vidova energije.

Energetska bezbednost se ubuduće može pojačati rezervama, ali i povećanim korišćenjem alternativnih izvora energije. Delom i zbog toga, u toku je priprema inovirane Energetske strategije Srbije. Okolnosti se u ovoj oblasti menjaju, u toku je niz novih aktivnosti, pogotovo vezanih za izgradnju gasovoda Južni tok. Takođe, neophodno je veće oslanjanje na obnovljive izvore energije: hidroenergiju, biomasu, sunačanu i

Evropski pokret u Srbiji

Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd, Srbija

Tel: 011/ 36 40 174

Fax: 011/ 36 40 202

office@emins.org

www.emins.org

**Evropski pokret
Srbija**

European Fund for the Balkans

Bringing the Western Balkans closer to the European Union

energiju vetra. To bi moglo imati povoljan uticaj i na privredni razvoj, zaključio je Mrakić.

Iz "Srbijagasa" ne osporavaju teškoće u vezi sa gasom, ali su optimisti jer je „elektroenergetski sistem stabilan, te u skladištima ima dovoljno mazuta i lož ulja“, istakao je Bojan Kaćanski, predstavnik ove kompanije. Takođe, naglasak je stavljen i na, sa njihovog aspekta, najveći problem u vreme krize činjenica da Srbija nema adekvatne skladišne kapacitete. Rešenje je, navodi Kaćanski, u kompletiranju podzemnog skladišta gasa u B. Dvoru, ali i alternativnom pravcu snabdevanja, što nudi gasovod Južni tok. Relacijacija ovog gasovoda bi trajno, odnosno dugoročno rešila pitanje snabdevanja Srbije gasom. Nepohodna međukarika je izgradnja dvosmernog gasovoda na relaciji Gospođinci-Banatski Dvor, kao poveznice postojećeg sistema gasovoda sa podzemnim skladištem.

Predstavnik Udruženju za gas dr Vojislav Vuletić smatra da Srbija novu gasnu krizu može dočekati i preživeti bez problema, ali pod uslovom da postoji rezerva u energentima, navodeći kao činjenicu da osam toplana u Srbiji nema mogućnost da sa gasa pređe na mazut. "Struka kaže da svako energetska postrojenje se projektuje i gradi za osnovno gorivo i rezerno gorivo, dakle vi nikada ne smete da imate postrojenje koje će zavisiti samo od jednog goriva. Postrojenje na gas mora da ima rezervu u mazutu, nafti ili lož ulju. Samo tako se može izbeći nova kriza, jer će tako sva postrojenja imati neophodne rezerve", zaključio je Vuletić.

Analizirajući prošlogodišnju krizu, Aleksandar Kovačević, ekonomista, ukazao je da bi za sigurno snabdevanje gasom trebalo da postoji veća regionalna povezanost gasne mreže. „Upravo zbog toga problemi nastaju i mogu se ponoviti jer i dalje ne postoje dovoljno dobre veze između gasnih mreža. U regionu realno postoji samo jedan snabdevač gasom, regulacija energetskeg sektora realno je skromna u svim zemljama u regionu, situacija sa snabdevanjem električnom energijom konstantno je napeta“, smatra Kovačević.

Imajući u vidu izveštaj Evropske komisije iz juna ove godine, mogućnost za novu gasnu krizu nije isključena, naglasio je Alberto Kamarata iz Delegacije Evropske

Evropski pokret u Srbiji

Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd, Srbija

Tel: 011/ 36 40 174

Fax: 011/ 36 40 202

office@emins.org

www.emins.org

**Evropski pokret
Srbija**

European Fund for the Balkans

Bringing the Western Balkans closer to the European Union

komisije u Srbiji. Osnovna lekcija iz prošle krize je da se radi o evropskom problemu koji traži evropski odgovor. Jer, nivo pripremljenosti država članica za ovakve situacije je nedovoljan, a prati ga i nedovoljna međusobna informisanost. Komisija, na osnovu iskustava iz krize, razvija nastup na dva nivoa: unutrašnjem i spoljnom. Na prvom kroz pripreme planova za potencijalne krizne situacije i formiranje rezervi na nivou potorošnje od 60 dana. Na drugom kroz sporazume o izgradnji novih gasovoda, prvenstveno Nabuka, što uz diverzifikaciju pravaca i izvora snabdevanja podstiče i konkurentnost. Ukupno, privreda traži predvidljivost, a krize imaju loš uticaj na kredibilnost involviranih institucija i partnera. EU snažno podržava, kada je reč o snabdevanju gasom, princip solidarnosti članica, ali i neposrednih suseda.

Evropska komisija je ulaže oko 2 miliona evra u proces restrukturiranja JP „Srbijagas“. Saradnja sa nadležnim državnim organima Srbije tokom gasne krize sa početka 2009. bila je vrlo dobra, ocenio je Karamata i zaključio da Srbija i ubuduće može računati na podršku Komisije. Takođe, EU smatra da je neophodna stalna saradnja sa Ukrajinom i Rusijom, a članstvo Ukrajine u Energetskoj zajednici bi bio veliki proboj. Brisel teži obnovi i očuvanju poverenja kada je reč o snabdevanju gasom iz Rusije preko Ukrajine.

„Ove godine krize sa gasom NEĆE biti“, tvrdi Vitalii Martyniuk iz Ambasade Ukrajine u Beogradu. „Ukrajina je prva i sigurna karika u tranzitu gasom i danas relevantan i siguran energetski partner i Rusije i Evrope. Prema Deklaraciji o snabdevanju gasom potpisanom u januaru ove godine, Ukrajina je poboljšala tranzitni sistem i potpuno je spremna za tranzit i isporuku gasa bez većih problema.“ Predstavnik ukrajinske Ambasade je naglasio da se ove godine neće ponoviti gasna kriza iz prošle zime. Martyniuk navodi tri su razloga: „Ukrajina ispunjava sve obaveze iz ugovora o tranzitu gasa, poslovi sa gasom se u periodu od januara do sada odvijaju transparentno i nesmetano, kompanija Naftogas je isplatila sve količine isporučenog ruskog gasa.“ On dalje ističe da Kijev blisko saraduje sa EU na ovoj temi, i to u više okvira: „Energetska povelja, Zajednička deklaracija Ukraine i EU, Istočno partnerstvo i kroz pregovore o članstvu u Energetskoj zajednici.“ Sa Rusijom imaju dugoročni ugovor o gasu, dijalog dve vlade je konstantan i aktuelno nema problema u ovoj oblasti.

Evropski pokret u Srbiji

Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd, Srbija

Tel: 011/ 36 40 174

Fax: 011/ 36 40 202

office@emins.org

www.emins.org

**Evropski pokret
Srbija**

European Fund for the Balkans

Bringing the Western Balkans closer to the European Union

Ohrabren informacijama koje je čuo od domaćih i inostranih predstavnika iz oblasti gasa, gost iz Bosne i Hercegovine, koja gas dobija preko Srbije, dr Džemal Peljto, iskazao je želju da se ozbiljno uzme u razmatranje formiranje tzv. Zapadnog balkanskog gasnog prstena, koji bi omogućio da ceo region dobija gas iz čak osam izvora koji ga okružuju. Takođe, podvukao je značaj energetske efikasnosti, ali i obnovljivih izvora energije, posebno ističući šumski otpad, koji bi mogao da se pretvori u biogas ili neposredno kao zamenu za druge energente.

Posebno je istaknuta važnost da mediji kvalitetnije i blagovremeno informišu, ali i obrazuju javnost o ovom pitanju. Dimitrije Boarov, novinar koji već dugi niz godina prati energetska pitanja, istakao je da je „veliki problem što u Srbiji postoji hiperprodukcija planova i sporazuma, obećanja i nadanja, ali malo relevantnih i konkretnih informacija. Pogrešne odluke u energetici snose potrošači, znači svi mi, a javnost u Srbiji nije dovoljno informisana.“

PREPORUKE

Panelom je dominirao umereni optimizam da će kriza sa snabdevanjem gasom ove godine biti izbegnuta. Ovo, kako zbog niza mera koje su preduzete za njeno predupređivanje, tako i zbog, za sada povoljnijeg stanja u odnosima Rusije i Ukrajine u oblasti gasa. Isto tako, u slučaju problema u snabdevanju, Evropsko tržište je bolje pripremljeno da prevaziđe te probleme.

Učesnici su podržali osnovne pravce delovanja EU na planu razvoja kapaciteta i pravila za sprečavanje budućih kriza. Ukazano je značaj diverzifikacije pravca i izvora snabdevanja Srbije i regiona gasom. U tom kontekstu su pominjani gasovodi Južni tok i Nabuko.

Posebno je značajno što se priprema inovirana Strategija energetike Srbije. U tom pravcu očekuje se da će izmenjena i dopunjena strategija obuhvatiti dinamične promene u energetici, pitanja energetske bezbednosti i približavanja Srbije EU, pogotovo kroz članstvo u Energetskoj zajednici.

Evropski pokret u Srbiji

Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd, Srbija

Tel: 011/ 36 40 174

Fax: 011/ 36 40 202

office@emins.org

www.emins.org

**Evropski pokret
Srbija**

European Fund for the Balkans

Bringing the Western Balkans closer to the European Union

Regionalna energetska međuzavisnost nalaže jačanje kapaciteta za solidarne isporuke kako gasa, tako i drugih energenata. Pozitivni primeri iz prethodne gasne krize i isporuke gasa preko Srbije za BiH su pozitivan i značajan primer. To je moguće ostvariti i zajedničkim projektima u oblasti skladištenja gasa.

U Srbiji je zanemaren značaj obnovljivih izvora energije. Naznake, da se na tom planu počinju realizovati prvi projekti, kao i projekcije o povećanom značaju ovog vida energije, zaslužuju širu podršku i angažovanje.

Krizne situacije u oblasti energetske snabdevanja nalažu adekvatno informisanje javnosti i predočavanje relevantnih pokazatelja kao i učešće javnosti u procesima izrade strategija i donošenja odluka. Energetika je osnova privredne aktivnosti i redovno, sadržajno učešće javnosti, u skladu sa Ugovorom o Energetskoj zajednici, pospešuje odgovoran i racionalan prilaz ovoj oblasti.

Iz rasprava na panelu kao preporuke su se nametnule još dve oblasti koje nisu posebno elaborirane, ali su nesumnjivo širi kontekst ove teme. Prva je potreba stalnog angažovanja na povećanju energetske efikasnosti, kao prvom i osnovnom koraku ka jačanju energetske bezbednosti. Drugo je potreba da se u Srbiji postavi moderan obrazovni i nastavni sistem u oblasti energetike od srednjih škola do stalnog profesionalnog obrazovanja stručnjaka i širenja opšte tehničke kulture. Imajući u vidu planirane investicije i radove u energetici i potrebu povećanja energetske efikasnosti, odsustvo gore pomenutih reformi može biti nepremostiva prepreka.

Evropski pokret u Srbiji

Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd, Srbija

Tel: 011/ 36 40 174

Fax: 011/ 36 40 202

office@emins.org

www.emins.org